

Circulaire

Brussel, 13 juli 2015

Kenmerk: NBB_2015_21

uw correspondent:

Kurt Van Raemdonck
tel. +32 2 221 53 39 – fax +32 2 221 31 04
kurt.vanraemdonck@nbb.be

Circulaire betreffende de interne controle en de interne auditfunctie

Toepassingsveld

Kredietinstellingen, in België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder staten die geen lid zijn van de Europese Economische Ruimte (EER), beursvennootschappen, in België gevestigde bijkantoren van beursvennootschappen die ressorteren onder het recht van staten die geen lid zijn van de EER, betalingsinstellingen, instellingen voor elektronisch geld, in België gevestigde bijkantoren van instellingen voor elektronisch geld die ressorteren onder het recht van staten die geen lid zijn van de EER, vereffeningsinstellingen en met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen, in België gevestigde vereffeningsinstellingen en met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen onder de vorm van bijkantoren van buitenlandse instellingen, verzekeringsondernemingen en herverzekeringsondernemingen, in België gevestigde bijkantoren van verzekeringsondernemingen en herverzekeringsondernemingen die ressorteren onder het recht van staten die geen lid zijn van de EER, in het kader van het geconsolideerde toezicht, het groepstoezicht of het aanvullende conglomeraatstoezicht financiële holdings en gemengde financiële holdings en, ten slotte, in het kader van het groepstoezicht, verzekeringsholdings.

Met een apart schrijven zal deze circulaire ter kennis worden gebracht van de in België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen, beursvennootschappen, instellingen voor elektronisch geld, verzekeringsondernemingen en herverzekeringsondernemingen die ressorteren onder het recht van een andere lidstaat van de EER met het verzoek de toepassing van de regels van algemeen belang veilig te stellen via een passende interne controle en auditfunctie.

Samenvatting/Doelstelling

De toezichtwetten en het reglement van 19 mei 2015 van de Bank betreffende de interne controle en de interne auditfunctie (hierna, het “reglement van 19 mei 2015”)¹ bepalen dat de instellingen onder toezicht dienen te beschikken over een passende interne controle en een passende en onafhankelijke interne auditfunctie. In deze circulaire verstrekt de Bank nadere toelichting over de manier waarop de bij reglement van 19 mei 2015 vooropgestelde principes

¹ Goedgekeurd bij koninklijk besluit van 5 juli 2015, gepubliceerd in het *Belgisch Staatsblad* van 10 juli 2015.

zullen worden toegepast in de beoordeling van de passende werking en organisatie van de interne controle en interne auditfunctie binnen de gecontroleerde instellingen.

Structuur

Deel 1. Toepassingsgebied

Overzicht van de artikelen van het reglement van 19 mei 2015

Deel 2. Interne controle (Artikelen 2-5)

- 2.1. Definitie en componenten*
- 2.2. Algemene maatregelen van interne controle*
- 2.3. Specifieke maatregelen van interne controle*
- 2.4. Verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan*
- 2.5. Verantwoordelijkheid van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité*

Deel 3. Interne audit (Artikelen 6-20)

- 3.1. Doelstelling*
- 3.2. Essentiële kenmerken van de interne auditfunctie*
- 3.3. De governance van de interne auditfunctie*

Deel 4. De relatie van de interne auditfunctie met de toezichthouder (Artikel 21)

Deel 5. De relatie van de interne auditfunctie met de externe auditor

Geachte mevrouw
Geachte heer

De interne auditfunctie is voor de financiële instellingen van fundamenteel belang voor de bewaking van de kwaliteit en de doeltreffendheid van de interne controle, het risicobeheer en de systemen en processen van deugdelijk bestuur van de instellingen. De wetgever heeft dit meermaals onderstreept en de toezichtwetten bepalen dat de financiële instellingen blijvend moeten beschikken over een passende onafhankelijke interne auditfunctie.

De toezichthouder ziet toe op de naleving van de vergunnings- en uitoefeningsvoorwaarden van de instellingen onder zijn toezicht. De toezichtwetten stellen als erkenningsvoorwaarde dat de instellingen de nodige maatregelen dienen te nemen om blijvend te kunnen beschikken over een passende interne controle en een passende onafhankelijke interne auditfunctie. De Nationale Bank van België, hierna de Bank, heeft in haar reglement van 19 mei 2015 bepaald wat hieronder moet worden verstaan.

Deze nieuwe circulaire is in overeenstemming met het document van juni 2012 van het Baselcomité over *The internal audit function in banks*, en met de Baselse *Core Principles* van september 2012. Tevens werd rekening gehouden met de Richtlijn Solvabiliteit II² en haar uitvoeringsverordeningen.

Deze circulaire bestaat uit vijf delen. In deel 1 worden het toepassingsgebied aangegeven. Deel 2 formuleert de principes voor de interne controle en Deel 3 voor de interne auditfunctie. Deel 4 gaat dieper in op de relatie van de interne auditfunctie met de toezichthouder. Deel 5 behandelt de relatie van de interne auditfunctie met de externe auditor. Elk principe wordt toegelicht. De principes zullen proportioneel worden toegepast rekening houdende met de aard van de instelling en de aard van de diensten die worden verstrekt.

De Bank herinnert er aan dat in het verleden aanbevelingen met betrekking tot interne controle werden geformuleerd betreffende specifieke activiteiten, zoals de gevolmachtigde agenten van kredietinstellingen, geld- en wisselverrichtingen, risicobeheer en renterisico.

Van bijzonder belang in dit domein is de verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan en van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité.

Deze circulaire vervangt met onmiddellijke ingang de volgende circulaires of delen ervan:

- Circulaire D1 97/4 aan de kredietinstellingen van 30 juni 1997;
- Bijlage 1 bij circulaire D1/EB/2002/6 aan de beursvennootschappen van 14 november 2002;
- Afdeling 1, hoofdstuk I van de bijlage bij circulaire PPB-2007-5-CPB aan de vereffeningsinstellingen en de met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen van 5 maart 2007;
- Circulaire PPB-2006-8-CPA aan de verzekeringsondernemingen van 23 mei 2006;
- Circulaire D1 99/2 aan de kredietinstellingen en de erkende revisoren van 16 april 1999.

Deze circulaire dient te worden gelezen samen met het reglement van 19 mei 2015.

² Richtlijn 2009/138/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 november 2009 betreffende de toegang tot en uitoefening van het verzekerings- en het herverzekeringsbedrijf.

Deel 1. Toepassingsgebied

Deze circulaire is van toepassing op alle instellingen die worden vermeld in artikel 1 van het reglement van 19 mei 2015.

Onder “de toezichthouder” wordt verstaan de Nationale Bank van België of, wat de kredietinstellingen, de financiële holdings en de gemengde financiële holdings betreft, de Nationale Bank van België of de Europese Centrale Bank, volgens de bevoegdheidsverdeling vastgelegd door of krachtens Verordening (EU) nr. 1024/2013 van de Raad van 15 oktober 2013 waarbij aan de Europese Centrale Bank specifieke taken worden opgedragen betreffende het beleid inzake het prudentieel toezicht op kredietinstellingen.

Overzicht van de relevante bepalingen van het reglement van de Bank

Hierna worden de artikelen 2³ tot en met 21 van het reglement van 19 mei 2015 hernomen.

Artikel 2: Elke instelling dient te beschikken over een voor haar werkzaamheden of voorgenomen werkzaamheden passende interne controle, rekening houdend met de aard, de omvang en de complexiteit van deze werkzaamheden en de eraan verbonden risico's.

Artikel 3: Het wettelijk bestuursorgaan van de instelling, in voorkomend geval via het auditcomité, dient minstens jaarlijks te controleren of de instelling beantwoordt aan de vereiste van artikel 2 en dient kennis te nemen van de genomen passende maatregelen.

Artikel 4: De personen belast met de effectieve leiding van de instelling, in voorkomend geval het directiecomité, dienen de nodige maatregelen te nemen opdat de instelling beschikt over een passende interne controle.

Artikel 5: De personen belast met de effectieve leiding van de instelling, in voorkomend geval het directiecomité, dienen minstens jaarlijks het wettelijk bestuursorgaan, de toezichthouder en de erkende commissaris in te lichten over de naleving van artikel 2 en over de genomen passende maatregelen.

Artikel 6: Een doeltreffende interne auditfunctie verschaft op een onafhankelijke manier redelijke zekerheid aan het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, over de kwaliteit en de doeltreffendheid van de interne controle, het risicobeheer en de systemen en processen van deugdelijk bestuur van de instelling. De interne audit staat de leden van het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, bij in hun opdracht ter zake.

Artikel 7: De interne auditfunctie dient onafhankelijk te zijn van de geauditeerde activiteiten. Dit houdt in dat de functie beschikt over een aangepast statuut en directe en onbeperkte toegang heeft tot het senior management en het wettelijk bestuursorgaan, zodanig dat de interne auditors hun opdrachten objectief kunnen uitvoeren.

Artikel 8: Professionele bekwaamheid, met inbegrip van kennis en ervaring van elke interne auditor afzonderlijk en van de interne auditfunctie in haar geheel, is essentieel voor de doeltreffendheid van de interne auditfunctie.

Artikel 9: Interne auditors dienen integer te handelen.

³ De artikelen 1 en 22 van het reglement bepalen respectievelijk het toepassingsgebied en de inwerkingtreding ervan.

Artikel 10: Elke instelling dient te beschikken over een intern auditcharter waarin minstens de volgende elementen worden vastgelegd:

- a) het statuut en de bevoegdheden van de interne afdeling binnen de instelling;
- b) de doelstelling en de reikwijdte van de interne auditfunctie;
- c) de essentiële kenmerken van de interne auditfunctie;
- d) de verplichting van de interne auditors om hun resultaten mee te delen en een beschrijving van hoe en aan wie dit dient te gebeuren;
- e) de criteria die dienen te worden gehanteerd voor de uitbesteding van sommige interne audit-opdrachten aan externe deskundigen;
- f) de modaliteiten volgens welke beroep kan worden gedaan op de interne auditfunctie voor advies, begeleiding en andere speciale opdrachten;
- g) de verantwoordelijkheden van het hoofd van de interne auditfunctie;
- h) de vereiste om de auditwerkzaamheden uit te voeren in overeenstemming met algemeen aanvaarde internationale auditnormen;
- i) procedures voor de coördinatie van de werkzaamheden van de interne auditfunctie met de werkzaamheden van de erkende commissaris van de instelling; en
- j) de onbeperkte toegang tot informatie, personen en lokalen van de instelling.

Het auditcharter wordt opgesteld en minstens om de drie jaar herzien door het hoofd van de interne auditfunctie, tenzij de omstandigheden een snellere herziening noodzakelijk maken. Dit gebeurt zodanig dat de doeltreffendheid van de interne auditfunctie wordt gewaarborgd. Het auditcharter wordt goedgekeurd door het wettelijk bestuursorgaan van de instelling en ter kennis gebracht van alle medewerkers van de instelling, zowel in België als in het buitenland, alsmede van de gevolmachtigde agenten.

Artikel 11: Elke activiteit en elk onderdeel van de instelling behoren tot het onderzoeksveld van de interne auditfunctie.

Het hoofd van de interne auditfunctie stelt een auditplan op, waarin de uit te voeren opdrachten worden vastgelegd. Dit auditplan is gebaseerd op een risicoanalyse die zowel alle activiteiten en geledingen van de instelling als de volledige interne controle omvat. Aan het plan wordt een staat gehecht waarin de voor de uitvoering van de opdrachten noodzakelijke menselijke en materiële middelen worden beschreven.

Het auditplan en de eraan gehechte staat worden ter goedkeuring voorgelegd aan het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité.

Artikel 12: De interne auditfunctie zorgt er voor dat haar auditplan voldoende aandacht besteedt aan de naleving van de wettelijke en reglementaire bepalingen, eigen aan het controlestatuut.

Artikel 13: Het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, dient de interne auditfunctie op te volgen en te steunen in de uitvoering van haar opdrachten.

Artikel 14: Het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, nemen de nodige maatregelen opdat de instelling beschikt over een passende permanente interne auditfunctie, rekening houdend met de aard, de omvang en de complexiteit van de werkzaamheden van de instelling.

Artikel 15: Het hoofd van de interne auditfunctie is verantwoordelijk voor het gepast leiden van de functie.

Artikel 16: De interne auditfunctie is verantwoording verschuldigd aan het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, met betrekking tot de uitvoering van haar mandaat zoals beschreven in het auditcharter.

Artikel 17: De interne auditfunctie maakt deel uit van een coherent geheel van onafhankelijke controlefuncties waartussen coördinatie noodzakelijk is.

Artikel 18: Om een onafhankelijke interne auditfunctie ten aanzien van elk onderdeel van een groep te waarborgen, dient het wettelijk bestuursorgaan van elk onderdeel van de groep dat onderworpen is aan prudentieel toezicht er over te waken dat, ofwel

- a) elk onderdeel een eigen interne auditfunctie opzet, die verantwoording is verschuldigd aan het wettelijk bestuursorgaan van het groepsonderdeel en het hoofd van de interne auditfunctie van de groep informeert, ofwel
- b) de interne auditfunctie van de groep de vereiste interne auditactiviteiten uitvoert bij één of meer onderdelen van de groep op een zodanige manier dat het wettelijk bestuursorgaan van dat groepsonderdeel zijn wettelijke en reglementaire verantwoordelijkheden kan opnemen voor de interne audit van het groepsonderdeel.

Van het voorgaande kan slechts worden afgeweken met voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de toezichthouder.

Artikel 19: De interne auditfunctie kan niet in zijn geheel worden uitbesteed, doch enkel voor wat betreft welbepaalde, nauwkeurig afgelijnde interne auditactiviteiten.

Het wettelijk bestuursorgaan blijft te allen tijde en niettegenstaande enige uitbesteding verantwoordelijk voor de interne auditfunctie.

Artikel 20: In afwijking van artikel 19, lid 1 doch onverminderd artikel 19, lid 2 kunnen kleinere instellingen de interne auditfunctie uitbesteden, in voorkomend geval via het auditcomité. De instelling informeert hieromtrent voorafgaandelijk de toezichthouder.

Artikel 21: De interne auditfunctie van de instelling dient een geregeld overleg te hebben met de toezichthouder over:

- a) de risicogebieden bij de instelling;
- b) de manier waarop de risico's worden beheerst door de instelling;
- c) de maatregelen genomen door de instelling om de vastgestelde zwakheden te verhelpen.

Deel 2. Interne controle

2.1. Definitie en componenten

Artikel 2: Elke instelling dient te beschikken over een voor haar werkzaamheden of voorgenomen werkzaamheden passende interne controle, rekening houdend met de aard, de omvang en de complexiteit van deze werkzaamheden en de eraan verbonden risico's⁴.

Interne controle is het geheel van maatregelen dat, onder de verantwoordelijkheid van de leiding van de instelling, met redelijke zekerheid moet toelaten dat:

- de bedrijfsvoering geordend en voorzichtig gebeurt met afgelijnde doelstellingen;
- de ingezette middelen economisch en efficiënt gebruikt worden;
- de risico's gekend zijn en afdoende beheerst worden ter bescherming van het vermogen;
- de financiële en beheer informatie integer en betrouwbaar is;
- de wetten en reglementen als mede de algemene beleidslijnen, plannen en interne voorschriften nageleefd worden.

Deze definitie wordt ook gebruikt in diverse andere circulaire's die onverkort van toepassing blijven⁵. De maatregelen van interne controle houden rekening met de operationele en administratieve activiteiten van de onderneming. Interne controle maakt inherent en permanent deel uit van de werking van een onderneming onder toezicht. De onderneming dient de nodige middelen in te zetten zodanig dat met redelijke zekerheid de hiervoor genoemde doelstellingen bereikt worden.

De kosten van de ingezette middelen vormen een noodzakelijk onderdeel van de werkingskosten van de onderneming.

Interne controle bevat volgende onderling verbonden componenten :

- een bedrijfsomgeving die een positieve houding tegenover controle aanmoedigt;
- het vastleggen van doelstellingen, gevolgd door de identificatie van de risico's en de analyse ervan;
- het opstellen van normen en procedures om de risico's te beheersen zodanig dat de vastgelegde doelstellingen kunnen bereikt worden;
- het opzetten van informatie- en communicatiesystemen om de doelstellingen in zake interne controle binnen de onderneming kenbaar en opvolgbaar te maken;

⁴ Zie voor kredietinstellingen artikel 21, § 1, 2° van de Wet van 25 april 2014 op het statuut van en het toezicht op kredietinstellingen (hierna, de "Bankwet"); voor beursvennootschappen artikel 62, § 1 van de wet van 6 april 1995 inzake het statuut van en het toezicht op de beleggingsondernemingen (hierna, de "wet van 6 april 1995"); voor vereffeningsinstellingen en met vereffening instellingen gelijkgestelde instellingen artikel 10, §§ 1 en 3 van het koninklijk besluit van 26 september 2005 houdende het statuut van de vereffening instellingen en de met vereffening instellingen gelijkgestelde instellingen (hierna, het "koninklijk besluit van 26 september 2005"), voor betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld respectievelijk artikel 14, §§ 1 en 3 en artikel 69, §§ 1 en 3 van de wet van 21 december 2009 op het statuut van de betalingsinstellingen en van de instellingen voor elektronisch geld, de toegang tot het bedrijf van betalingsdienstaanbieder en tot de activiteit van uitgifte van elektronisch geld en de toegang tot betalingssystemen (hierna, de wet van 21 december 2009"); voor verzekeringsondernemingen artikel 14bis, §§ 1 en 3 van de wet van 9 juli 1975 betreffende de controle der verzekeringsondernemingen (hierna, de "wet van 9 juli 1975) en voor herverzekeringsondernemingen artikel 18, §§ 1 en 3 van de wet van 16 februari 2009 op het herverzekeringbedrijf (hierna, de "wet van 16 februari 2009").

⁵ Zie bijvoorbeeld de circulaire's

- NBB_2011_09 van 20 december 2011 - Het verslag van de effectieve leiding in zake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke rapportering;
- NBB_2012_16 van 21 december 2012 - Medewerkingsopdracht van de erkende revisoren.

- de identificatie, vastlegging en rapportering van relevante informatie zodanig dat de diverse geledingen van de onderneming de hen toegewezen verantwoordelijkheden daadwerkelijk kunnen uitoefenen;
- een betrouwbare en tijdige rapportering, zowel intern als extern, door gebruik te maken van passende informatiesystemen;
- de bewaking en geregelde evaluatie van de genomen maatregelen.

De eindverantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat de instelling beschikt over een passende interne controle rust op de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, onder het toezicht van het wettelijk bestuursorgaan, zoals hierna verder gespecificeerd.

2.2. Algemene maatregelen van interne controle

Algemene maatregelen van interne controle zijn, bijvoorbeeld, organisatiemaatregelen (zoals omschrijvingen van functies en verantwoordelijkheden, hiërarchische controle, functiescheiding), controlemaatregelen (zoals kruiselingse controles, dubbele handtekening, periodieke inventariscontroles), boekhoudkundige maatregelen (zoals aansluiting van rekeningen, verantwoording van saldi, bijhouden van controleregisters) en maatregelen ter beveiliging van personen en activa.

2.3. Specifieke maatregelen van interne controle

Naast de algemene maatregelen van interne controle besteedt een instelling bijzondere aandacht aan de kennis en beheersing van de risico's en de integriteit en betrouwbaarheid van de financiële en beheersinformatie, inbegrepen de externe rapporteringsverplichtingen. Risico's kunnen onderverdeeld worden in meetbare risico's, bijvoorbeeld renterisico, onderschrijvingsrisico⁶, risico in verband met het gebruik van modellen, marktrisico, kredietrisico, liquiditeitsrisico, en niet of moeilijk meetbare risico's zoals operationele risico's (waaronder het risico op vergissingen en fraude en het risico op juridisch onvolmaakte overeenkomsten en documenten (het zogenaamde 'legal risk')) en het reputatierisico.

Voor meetbare risico's neemt de onderneming de passende specifieke maatregelen zodanig dat de risico's opgevolgd en beheerst worden. Mogelijke maatregelen zijn de uitwerking van beleidslijnen, het opstellen van passend gestructureerde limieten en de identificatie, de meting, de opvolging en de rapportering van de risico's alsmede een afdoende documentatie van de gebruikte risicobeheersingsystemen en van de procedures voor de verwerking van de verrichtingen.

Voor niet of moeilijk meetbare risico's neemt de onderneming de passende maatregelen om zich afdoend te beschermen zoals nauwkeurige analyse van de risico's en het opnemen van internationaal aanvaarde standaardbedingen in de overeenkomsten.

Om te kunnen beschikken over volledige en betrouwbare financiële en beheersinformatie is het noodzakelijk dat de continuïteit en de betrouwbaarheid van de elektronische informatiesystemen verzekerd zijn.

2.4. Verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan

Artikel 3: Het wettelijk bestuursorgaan van de instelling, in voorkomend geval via het auditcomité, dient minstens jaarlijks te controleren of de instelling beantwoordt aan de vereiste van artikel 2, en dient kennis te nemen van de genomen passende maatregelen⁷.

⁶ Voor (her)verzekeringsondernemingen.

⁷ Zie voor kredietinstellingen, artikel 56, §1 van de Bankwet; voor beursvennootschappen artikel 62, § 5, zesde lid van de wet van 6 april 1995; voor vereffeningsinstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen artikel 10, § 5, vijfde lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005, voor betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld respectievelijk artikel 14, § 5, tweede lid, en artikel 69, § 5, tweede lid van

Minstens jaarlijks onderzoekt het wettelijk bestuursorgaan de doeltreffendheid van de interne controle. Het steunt hierbij op onder meer informatie verkregen van de interne auditfunctie, maar ook van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de diensten, vestigingen en/of functies van de instelling (bv. vaststellingen die voortvloeien uit zogenaamde *self assessments*).

2.5. Verantwoordelijkheid van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité

Artikel 4: De personen belast met de effectieve leiding van de instelling, in voorkomend geval het directiecomité, dienen de nodige maatregelen te nemen opdat de instelling beschikt over een passende interne controle.

De personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, zijn ervoor verantwoordelijk dat de instelling beschikt over een passende interne controle die alle risico's die de instelling loopt identificeert, meet, opvolgt en controleert. Zij zorgen er voor dat elke instelling beschikt over een coherente en transparante organisatiestructuur, met inbegrip van passende functiescheidingen en een transparant en samenhangend geheel van verantwoordelijkheidstoewijzingen. De te nemen maatregelen hebben betrekking op alle aspecten van de interne controle, zoals het ontwerp (design), de invoering en de effectieve uitvoering van de interne controlemaatregelen en de geregelde herziening ervan.

Artikel 5: De personen belast met de effectieve leiding van de instelling, in voorkomend geval het directiecomité, dienen minstens jaarlijks het wettelijk bestuursorgaan, de toezichthouder en de erkende commissaris in te lichten over de naleving van artikel 2 en over de genomen passende maatregelen⁸.

Het is noodzakelijk om bij de beoordeling van de interne controle gebruik te maken van een algemeen aanvaarde methodiek⁹ die voldoende is onderbouwd en die op een consistente wijze wordt toegepast.

De essentiële elementen bij de beoordeling van de interne controle zijn¹⁰:

- de doelstellingen van de instelling met inbegrip van het risiconiveau dat zij bereid is te aanvaarden per activiteit dat zij uitoefent;
- de identificatie van de risico's die de instelling loopt;
- de wijze waarop de instelling de risico's beheerst;
- de identificatie en kritische analyse van eventuele tekortkomingen;
- de gevolgen die aan de tekortkomingen worden gegeven; en
- de documentatie die bij de beoordeling wordt aangelegd.

de wet van 21 december 2009; voor [verzekeringsondernemingen](#) artikel 14*bis*, § 5, tweede lid van de wet van 9 juli 1975 en voor [herverzekeringsondernemingen](#) artikel 18, § 5, vijfde lid van de wet van 16 februari 2009.

⁸ Zie voor [kredietinstellingen](#) artikel 59, § 2 van de Bankwet; voor [beursvennootschappen](#) artikel 62, § 5, zevende lid van de wet van 6 april 1995; voor [vereffeningsinstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen](#) artikel 10, § 5, zesde lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005, voor [betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld](#), respectievelijk artikel 14, § 5, derde lid en artikel 69, § 5, derde lid van de wet van 21 december 2009 ; voor [verzekeringsondernemingen](#), artikel 14*bis*, § 5, derde lid van de wet van 9 juli 1975 en voor [herverzekeringsondernemingen](#) artikel 18, § 5, zesde lid van de wet van 16 februari 2009.

⁹ Met een "algemeen aanvaarde methodiek" wordt een methodiek bedoeld die gebaseerd is op internationaal aanvaarde modellen inzake interne controle (bv het COSO raamwerk).

¹⁰ Zie circulaire NBB_2011_09 van 20 december 2011 - Het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle, het verslag van de effectieve leiding inzake de beoordeling van de interne controle betreffende beleggingsdiensten en -activiteiten en de verklaring van de effectieve leiding inzake de periodieke rapportering.

Opmerking ten aanzien van in België gevestigde bijkantoren van kredietinstellingen die ressorteren onder het recht van een lidstaat van de Europese Economische Ruimte:

De beoordeling van de interne controle is beperkt tot de maatregelen getroffen ter naleving van de wetten, besluiten en reglementen die op grond van de artikelen 315, § 2 (liquiditeit), 315, § 1 (bepalingen van algemeen belang), 317 (periodieke verslagen) en 318 (voeren van de boekhouding, verrichten van inventariseringen en openbaar maken van jaarlijkse boekhoudkundige gegevens) van de Bankwet van toepassing zijn op deze bijkantoren.

Deel 3. Interne audit¹¹

3.1. Doelstelling

Artikel 6: Een doeltreffende interne auditfunctie verschaft op een onafhankelijke manier redelijke zekerheid aan het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, over de kwaliteit en de doeltreffendheid van de interne controle, het risicobeheer en de systemen en processen van deugdelijk bestuur van de instelling. De interne audit staat de leden van het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, bij in hun opdracht ter zake.

De interne auditfunctie is een onafhankelijke beoordelingsfunctie binnen de organisatie. Ze speelt een cruciale rol in de onafhankelijke beoordeling van de interne controle, het risicobeheer en de governance modellen en processen. De functie moet continu en permanent worden verzekerd en alle activiteiten bestrijken.

De interne auditfunctie dient een onafhankelijk en goed geïnformeerd inzicht te ontwikkelen op de risico's die de instelling loopt. Hiertoe dient zij de nodige toegang te hebben tot alle gegevens en betrokken medewerkers. De interne auditfunctie dient de mogelijkheid te hebben om haar vaststellingen, inzichten en besluiten te bespreken met het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval het auditcomité, en daarbij het wettelijk bestuursorgaan te helpen met het toezien op de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité.

3.2. Essentiële kenmerken van de interne auditfunctie

De hierna beschreven kenmerken zijn van essentieel belang voor een doeltreffende werking van de interne auditfunctie.

(a) Onafhankelijkheid en objectiviteit

Artikel 7: De interne auditfunctie dient onafhankelijk te zijn van de geauditeerde activiteiten. Dit houdt in dat de functie beschikt over een aangepast statuut en directe en onbeperkte toegang heeft tot het senior management en het wettelijk bestuursorgaan, zodanig dat de interne auditors hun opdrachten objectief kunnen uitvoeren.

De interne auditfunctie moet haar opdracht op eigen initiatief in alle diensten, vestigingen en functies kunnen uitoefenen. Ze dient de mogelijkheid te hebben haar vaststellingen en beoordelingen vrij uit te drukken en kenbaar te maken.

De interne auditfunctie mag niet betrokken worden bij de operationele organisatie van de instelling, noch bij het uitwerken, invoeren of zelf uitvoeren van maatregelen inzake organisatie en interne controle. Zo niet zou zij daarvoor immers de verantwoordelijkheid dragen en haar beoordelingsvrijheid in het gedrang zien komen.

De vereiste van objectiviteit, en dus onpartijdigheid, belet evenwel niet dat de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, omtrent concrete voorstellen advies vragen aan de interne auditfunctie inzake de daarbij na te leven principes van interne controle. Zo kan, om

¹¹ Zie voor kredietinstellingen artikel 21, § 1, 4^o van de Bankwet, voor beursvennootschappen artikel 62, § 3, tweede lid van de wet van 6 april 1995, voor vereffeningsinstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen artikel 10, § 3, tweede lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005, voor betalingsinstellingen en instellingen voor elektronisch geld, respectievelijk artikel 14, § 3, tweede lid en artikel 69, § 3, tweede lid van de wet van 21 december 2009, voor verzekeringsondernemingen artikel 14**bis**, § 3, tweede lid van de wet van 9 juli 1975, en voor herverzekeringsondernemingen artikel 18, § 3, tweede lid van de wet van 16 februari 2009.

redenen van efficiëntie, door de effectieve leiding (het directiecomité) om advies worden gevraagd bij belangrijke reorganisaties, bij het aanvangen van belangrijke en/of risicovolle nieuwe activiteiten, bij het opzetten van nieuwe vestigingen met risicovolle activiteiten en bij de invoering of reorganisatie van systemen van risicobeheersing, managementinformatie en informatica (de voorgaande opsomming is illustratief en niet beperkend). De uiteindelijke uitwerking en invoering van de maatregelen blijft echter steeds de verantwoordelijkheid van de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité.

Adviesverlening is immers een bijkomende functie die in geen geval de basisopdracht, noch de verantwoordelijkheid en de beoordelingsvrijheid van de interne auditfunctie in het gedrang mag brengen.

Het herhaaldelijk uitvoeren van dezelfde soort opdrachten zou de kritische ingesteldheid van een individuele interne auditor negatief kunnen beïnvloeden wegens gewenning en een mogelijk verlies aan objectiviteit. De Bank is dan ook van oordeel dat het een gezonde praktijk is, indien doenbaar en zonder de bekwaamheid en deskundigheid te hypothekeren, om interne auditors geregeld een opdracht te geven in een ander domein binnen de interne auditfunctie. Het lijkt de Bank bovendien te getuigen van een gezonde praktijk om, opnieuw met aandacht voor de bekwaamheid en de deskundigheid, rotatie van medewerkers tussen de interne auditfunctie en andere functionele eenheden van de instelling door te voeren en dit in het kader van een schriftelijk vastgelegd beleid ter zake. Dit beleid dient volgens de Bank aandacht te hebben voor het vermijden van belangentegenstellingen, met inbegrip van afkoelingsperiodes (*cooling-off periods*), zodanig dat een medewerker geen activiteiten auditeert die hij/zij tevoren heeft uitgeoefend.

De onafhankelijkheid en de objectiviteit van de interne auditfunctie kan ondergraven worden indien de beloning van de medewerkers van de interne auditfunctie afhankelijk is van de resultaten van de bedrijfseenheden waar ze toezicht op houden. De Bank is van oordeel dat hun beloning dient te gebeuren in functie van de verwezenlijking van de doelstellingen van de interne auditfunctie, ongeacht de prestaties van de door hen gecontroleerde bedrijfsactiviteiten¹². Hoe dan ook dient de beloning van medewerkers van de interne auditfunctie zo te worden gestructureerd dat belangentegenstellingen die hun onafhankelijkheid en de objectiviteit zouden kunnen aantasten, worden vermeden.

(b) *Bekwaamheid*

Artikel 8: Professionele bekwaamheid, met inbegrip van kennis en ervaring van elke interne auditor afzonderlijk en van de interne auditfunctie in haar geheel, is essentieel voor de doeltreffendheid van de interne auditfunctie.

Professionele bekwaamheid hangt o.m. samen met de bekwaamheid van de interne auditor om informatie in te zamelen, te begrijpen, te onderzoeken en de bevindingen te beoordelen en te delen met de belanghebbenden van de interne auditfunctie. Dit alles dient te worden gecombineerd met aangepaste auditmethodologieën en -instrumenten en de nodige kennis van audittechnieken.

Het hoofd van de interne auditfunctie dient er voor te zorgen dat de interne auditors de nodige kwalificaties en bekwaamheden hebben om doeltreffend werk te leveren. Bekwaamheden voor senior interne auditors omvatten de bekwaamheid om de resultaten van een audit te beoordelen en een impact te hebben op het hoogste niveau van de instelling.

Het lidmaatschap van een beroepsvereniging, zoals bv *The Institute of Internal Auditors* (IIA) of the *Information Systems Audit and Control Association* (ISACA) of het bekomen van een beroepscertificaat worden als een troef aanzien voor interne auditors, in het bijzonder met het oog op het volgen van relevante opleidingen.

¹² Zie ook Circulaire CBFA_2009_34 van 26 november 2009 "Aanbeveling inzake behoorlijk beloningsbeleid van financiële instellingen", het Reglement van de CBFA van 8 februari 2011 aangaande het beloningsbeleid van financiële instellingen, goedgekeurd bij KB van 22 februari 2011 en art. 35, §1 van de Bankwet.

De bekwaamheid van elke interne auditor, zijn motivatie en zijn permanente vorming, zijn essentieel voor de doeltreffendheid van de interne afdeling. Hierbij dient ook rekening te worden gehouden met de toenemende techniciteit en verscheidenheid van de opdrachten als gevolg van de evolutie in de financiële sector.

De bekwaamheid, in het bijzonder kennis en ervaring, van de interne afdeling op zich verdient eveneens passende aandacht. Dit betekent in de eerste plaats dat de afdeling in haar geheel over voldoende bekwaamheid beschikt om alle domeinen waarin de instelling actief is te kunnen onderzoeken.

De interne afdeling moet haar bekwaamheid op peil houden door de systematische en permanente vorming van elk van haar medewerkers. Alle medewerkers dienen een voldoende geactualiseerde kennis te hebben van audittechnieken.

(c) Deontologie

Artikel 9: Interne auditors dienen integer te handelen.

Integer handelen zorgt voor vertrouwen omdat het oprechtheid, eerlijkheid en waarheidsgetrouwheid vereist van de interne auditor. Deze elementen vormen een goede basis voor het professioneel oordeel van de interne auditor.

Interne auditors dienen de vertrouwelijkheid te bewaren van de informatie die ze bekomen in de uitoefening van hun opdrachten. Ze mogen deze informatie niet gebruiken voor persoonlijk gewin noch om schade toe te brengen. Ze dienen de nodige maatregelen te nemen voor de bescherming van de bekomen informatie.

Het hoofd van de interne auditfunctie en alle interne auditors dienen belangentegenstellingen te vermijden.

Instellingen stellen een specifieke deontologische code op, die van toepassing is op de interne auditfunctie. De interne auditors houden zich strikt aan deze code. Deze deontologische code dient minstens de principes van objectiviteit, bekwaamheid, vertrouwelijkheid en integriteit te behandelen. Deontologische codes gepubliceerd door *The Institute of Internal Auditors* of de *International Ethics Standards Board for Accountants* vormen een goede basis voor de opstelling van een deontologische code eigen aan elke instelling.

(d) Het auditcharter

Artikel 10¹³: **Elke instelling dient te beschikken over een intern auditcharter waarin minstens de volgende elementen worden vastgelegd:**

- a) het statuut en de bevoegdheden van de interne afdeling binnen de instelling;
- b) de doelstelling en de reikwijdte van de interne auditfunctie;
- c) de essentiële kenmerken van de interne auditfunctie;
- d) de verplichting van de interne auditors om hun resultaten mee te delen en een beschrijving van hoe en aan wie dit dient te gebeuren;
- e) de criteria die dienen te worden gehanteerd voor de uitbesteding van sommige interne audit-opdrachten aan externe deskundigen;
- f) de modaliteiten volgens welke beroep kan worden gedaan op de interne auditfunctie voor advies, begeleiding en andere speciale opdrachten;
- g) de verantwoordelijkheden van het hoofd van de interne auditfunctie;

¹³ Zie voor kredietinstellingen artikel 39, § 1 van de Bankwet.

- h) de vereiste om de auditwerkzaamheden uit te voeren in overeenstemming met algemeen aanvaarde internationale auditnormen;
- i) procedures voor de coördinatie van de werkzaamheden van de interne auditfunctie met de werkzaamheden van de erkende commissaris van de instelling; en
- j) de onbeperkte toegang tot informatie, personen en lokalen van de instelling.

Het auditcharter wordt opgesteld en minstens om de drie jaar herzien door het hoofd van de interne auditfunctie, tenzij de omstandigheden een snellere herziening noodzakelijk maken. Dit gebeurt zodanig dat de doeltreffendheid van de interne auditfunctie wordt gewaarborgd.

Het auditcharter wordt goedgekeurd door het wettelijk bestuursorgaan van de instelling en ter kennis gebracht van alle medewerkers, zowel in België als in het buitenland, alsmede van de gevolmachtigde agenten van kredietinstellingen¹⁴.

Het auditcharter specificeert het initiatiefrecht van de interne auditfunctie en machtigt de interne auditfunctie om met alle medewerkers gesprekken te voeren, alle activiteiten van de instelling te onderzoeken als mede kennis te nemen van alle stukken, bestanden en informatiegegevens van de instelling, inbegrepen de beheerinformatie en de notulen van de advies- en beslissingsorganen, en dit voor zover als nodig voor de uitoefening van haar opdracht.

(e) Reikwijdte van de interne auditfunctie

Artikel 11: Elke activiteit en elk onderdeel van de instelling behoren tot het onderzoeksveld van de interne auditfunctie.

Het hoofd van de interne auditfunctie stelt een auditplan op, waarin de uit te voeren opdrachten worden vastgelegd. Dit auditplan is gebaseerd op een risicoanalyse die zowel alle activiteiten en geledingen van de instelling als de volledige interne controle omvat. Aan het plan wordt een staat gehecht waarin de voor de uitvoering van de opdrachten noodzakelijke menselijke en materiële middelen worden beschreven.

Het auditplan en de eraan gehechte staat worden ter goedkeuring voorgelegd aan het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité.

Geen enkele activiteit noch onderdeel van de instelling en dus evenmin de activiteiten van de bijkantoren en dochterondernemingen en de uitbestede activiteiten, mogen uit het onderzoeksveld van de interne auditfunctie worden geweerd.

De uitbestede activiteiten blijven integraal deel uitmaken van het audituniversum en de auditplanning van de interne audit. Hoewel de interne auditfunctie zich voor de uitoefening van haar controletaken ter plaatse kan laten bijstaan door externe specialisten of interne auditors van de dienstverlener, blijft de interne audit verantwoordelijk voor de kwaliteit en de kwantiteit van de uitgevoerde audits en zal zij er over waken dat de tijdens de audits toegepaste normen en maatstaven beantwoorden aan de kwantitatieve en kwalitatieve controlevereisten van de instelling. Ook de opvolgingsprocedures van de instelling voor belangrijke uitbestede diensten dienen het voorwerp uit te maken van interne audits. De interne auditors dienen bovendien, wanneer zij dit nodig achten, te allen tijde en ongehinderd toegang te krijgen tot de uitbestede activiteiten en in staat gesteld te worden hun controles uit te oefenen. De instelling zal de nodige voorzieningen treffen om zich hiervan te verzekeren.

De reikwijdte van de interne audit omvat, in het algemeen, het onderzoek en de evaluatie van de aangepastheid en de doeltreffendheid van de bestuurs-, risicobeheersings- en interne controleprocessen evenals de degelijkheid waarmee toegewezen verantwoordelijkheden worden nagekomen.

¹⁴ De notie gevolmachtigd agent wordt toegelicht in de circulaire B93/5 aan de kredietinstellingen van 21 oktober 1993.

Het hoofd van de interne auditfunctie stelt jaarlijks een auditplan op van de uit te voeren opdrachten. Dit auditplan is gesteund op een robuuste en methodische risicoanalyse waarvan de principes schriftelijk zijn vastgelegd en geregeld worden geëvalueerd. De risicoanalyse omvat zowel alle activiteiten en geledingen van de instelling als de volledige interne controle. Op basis van de resultaten van de risicoanalyse wordt een meerjarenplan opgesteld rekening houdend met de risicograad van de activiteiten. Dit meerjarenplan houdt ook rekening met de verwachte ontwikkelingen en innovaties, de doorgaans hogere risicograad van nieuwe activiteiten en de doelstelling dat binnen een redelijke periode alle activiteiten en geledingen aan bod dienen te komen (principe van de auditcyclus). Op basis van het voorgaande worden de omvang, de aard en de frequentie van de uit te voeren opdrachten vastgelegd.

Het auditplan dient realistisch en flexibel te zijn, d.i. tijd te voorzien voor andere opdrachten en activiteiten zoals specifieke onderzoeken, advies en vorming.

Het auditplan is vergezeld van een staat van de vereiste menselijke en materiële middelen. Bij de menselijke middelen wordt niet enkel aandacht besteed aan het aantal personen maar ook aan de vereiste bekwaamheid.

Het auditplan wordt goedgekeurd door het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité. Deze goedkeuring impliceert dat de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de vereiste middelen ter beschikking stelt van de interne afdeling om het auditplan uit te voeren.

Artikel 12: De interne auditfunctie zorgt er voor dat haar auditplan voldoende aandacht besteedt aan de naleving van de wettelijke en reglementaire bepalingen, eigen aan het controlestatuut.

De interne auditfunctie dient over voldoende middelen te beschikken om de naleving van de wettelijke en reglementaire bepalingen, eigen aan het controlestatuut na te gaan. Het controlestatuut omvat de controlewet alsook de reglementaire en andere bepalingen in uitvoering ervan. Hierbij wordt in het bijzonder, maar niet uitsluitend, gedacht aan domeinen zoals de sleutelfuncties, de toereikendheid van het reglementair vereist eigen vermogen, de controle op de liquiditeit en de compliance en financiële functie. Deze elementen worden hierna verduidelijkt.

(j) Risicobeheer

Het risicobeheer van een instelling ondersteunt de naleving door de instelling van de prudentiële regelgeving. Om die reden neemt de interne auditfunctie minstens volgende elementen op in haar evaluatie van de risicobeheerfunctie:

- de organisatie, bevoegdheden en goede werking van de risicobeheerfunctie (inbegrepen markt-, krediet-, liquiditeits-, interest-, operationeel-, verzekerings-, onderschrijvings-, juridisch risico en risico in verband met het gebruik van modellen, voor zover de instelling het risico loopt);
- een beoordeling van de processen die leiden tot de vaststelling van het niveau van risico dat de instelling wenst te lopen (soms ook *risk appetite* genoemd) alsook de opmerkingen en bedenkingen gemaakt en beslissingen genomen door de risicobeheerfunctie;
- de gepastheid van de risicobeheersystemen en processen voor het identificeren, meten, beoordelen, controleren van, reageren op en rapporteren over alle risico's die de instelling loopt;
- de integriteit van de informatiesystemen van de risicobeheerfunctie, met inbegrip van de nauwkeurigheid, betrouwbaarheid en volledigheid van de gegevens; en
- de goedkeuring en het geregeld onderhoud van de risicomodellen die de instelling gebruikt, met inbegrip van het nazicht van de consistentie, tijdigheid, onafhankelijkheid en betrouwbaarheid van de gegevensbronnen die worden gebruikt in de modellen.

Wanneer de risicobeheerfunctie het wettelijk bestuursorgaan niet heeft geïnformeerd over het bestaan van betekenisvolle verschillen in opvatting tussen de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, en de risicobeheerfunctie betreffende de door de instelling gelopen risico's, informeert het hoofd van de interne auditfunctie het wettelijk bestuursorgaan hierover, voorzover hij hiervan op de hoogte is.

(ii) Reglementair eigen vermogen en liquiditeit

Wanneer een instelling onderworpen is aan een regelgeving betreffende reglementair eigen vermogen, zal de interne auditfunctie nagaan of de organisatie van de instelling toelaat deze bepalingen na te leven, met inbegrip van een evaluatie van het systeem dat de instelling gebruikt voor het identificeren en waarderen van haar reglementair eigen vermogen en de beoordeling van de aangepastheid van het reglementair eigen vermogen in relatie tot de gelopen risico's en de vereiste minimum ratio's .

De interne auditfunctie evalueert de processen voor het *stress testen* van het niveau van het reglementair eigen vermogen, rekening houdend met de frequentie van de testen, hun doelstelling (interne opvolging of opgelegd door de toezichthouder), de redelijkheid van de scenario's en de onderliggende aannames en de betrouwbaarheid van het proces.

Bovendien, indien de instelling onderworpen is aan een regelgeving inzake liquiditeit, vallen de evaluatie van de systemen en processen die de instelling gebruikt voor het meten en opvolgen van haar liquiditeitspositie in verhouding tot haar risicoprofiel, de omgeving waarin ze werkt en de minimum reglementaire vereisten, binnen de reikwijdte van de interne auditfunctie.

(iii) Reglementaire en interne rapportering

Interne auditors evalueren geregeld de doeltreffendheid van het rapporteringproces, met bijzondere aandacht voor de tijdigheid, betrouwbaarheid, relevantie en volledigheid van zowel de interne rapportering als de rapportering naar de toezichthouder.

Het voorgaande omvat zowel de gestandaardiseerde verslagen (bv schema A, Finrep en Corep, RSR¹⁵) als andere reglementaire verslagen en publieke informatieverschaffing (bv de Pijler 3 gegevens voor banken of SFCR¹⁶ voor de verzekeringsondernemingen).

(iv) Compliance

De evaluatie van de compliancefunctie valt binnen de reikwijdte van de interne auditfunctie en dient geregeld te worden nagezien, met inbegrip van een beoordeling van de doeltreffendheid van de compliancefunctie.

(v) De accounting functie

Deze functie is verantwoordelijk voor de integriteit en de accuraatheid van de financiële gegevens en rapportering. Het is belangrijk dat de processen die binnen de accounting functie worden opgezet geregeld worden geëvalueerd door de interne auditfunctie.

De interne auditfunctie besteedt ook aandacht aan de beoordeling van de systemen en methodes die worden gebruikt voor de waarderingen, met inbegrip van de beschikbaarheid en betrouwbaarheid van de gebruikte gegevensbronnen en de betrouwbaarheid van de schattingen, met inbegrip van de *fair values*.

¹⁵ Regular Supervision Report (voor verzekeringsondernemingen).

¹⁶ Solvency and Financial Condition Report.

De interne auditfunctie besteedt ook aandacht aan de volgende elementen (niet-exhaustieve lijst):

- de organisatie en de taakomschrijving van de accounting functie;
- de gepastheid en integriteit van de financiële gegevens en van de boekhoudsystemen en -processen voor het volledig identificeren, vastleggen, waarderen en rapporteren van belangrijke gegevens, zoals het resultaat, de waardering van financiële instrumenten en waardeverminderingen;
- de genomen maatregelen van interne controle, zoals reconciliaties en controles op aanpassingen.

(vi) De actuariële functie

Het onderzoeksveld van de interne auditfunctie strekt zich tevens uit tot de evaluatie van de actuariële functie.

De interne auditfunctie evalueert de processen die worden opgezet binnen de actuariële functie. In het kader van de verificatie van de financiële en operationele informatie verzekert de interne auditor zich ervan dat de juiste personen (directiecomité, ...) de informatie en adviezen ontvangen die het hoofd van de actuariële functie hen dient te bezorgen.

3.3. De governance van de interne auditfunctie

(a) Verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval het auditcomité, en van de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité.

Artikel 13: Het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, dient de interne auditfunctie op te volgen en te steunen in de uitvoering van haar opdrachten.

Het opvolgen van de interne auditfunctie houdt in dat de interne auditfunctie haar opdrachten kan uitvoeren op een onafhankelijke manier, in overeenstemming met artikel 7. Het omvat ook het opvolgen en goedkeuren van het auditplan, de reikwijdte ervan en het aan de functie toegekende budget.

Het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, neemt kennis van de belangrijke auditverslagen en waakt erover dat de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, de nodige maatregelen nemen om vastgestelde zwakheden te corrigeren.

Artikel 14: Het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, nemen de nodige maatregelen opdat de instelling beschikt over een passende permanente interne auditfunctie, rekening houdend met de aard, de omvang en de complexiteit van de werkzaamheden van de instelling.

Het behoort tot de opdrachten en verantwoordelijkheden van het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, om de nodige maatregelen te nemen opdat de instelling beschikt over een permanente interne auditfunctie, in verhouding tot haar omvang, de aard van de uitgevoerde verrichtingen en de complexiteit van haar organisatie.

De personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, dienen de interne auditfunctie tijdig te informeren van nieuwe ontwikkelingen, initiatieven, projecten, producten en operationele wijzigingen. De interne auditfunctie wordt ook tijdig geïnformeerd over de hiermee verbonden gekende en verwachte risico's.

De personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, stellen in overleg met de interne auditfunctie, een procedure op die ervoor zorgt dat gevolg wordt gegeven aan de aanbevelingen van de interne auditfunctie. Hierbij wordt aandacht besteed aan de respectievelijke verantwoordelijkheden van de betrokken partijen voor het corrigeren van de vastgestelde tekortkomingen, de goedkeuring door de betrokken directies, de eventuele rol van de personen belast met de effectieve

leiding, in voorkomend geval het directiecomité, bij blijvende geschillen, en het tijdschema waarbinnen de verbetering dient verwezenlijkt te zijn.

De interne auditfunctie ontwikkelt een aangepaste methode om na te gaan hoe haar aanbevelingen worden opgevolgd. De bevindingen worden tenminste semestrieel meegedeeld aan het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval aan het auditcomité.

(b) De leiding van de interne auditfunctie

Artikel 15: Het hoofd van de interne auditfunctie is verantwoordelijk voor het gepast leiden van de functie.

Het hoofd van de interne auditfunctie zorgt er o.m. voor dat:

- de principes van het reglement van 19 mei 2015 worden nageleefd;
- een auditcharter wordt opgesteld, geregeld herzien en goedgekeurd;
- een auditplan wordt opgesteld en goedgekeurd;
- een gepast human resources beleid wordt gevoerd;
- geschreven beleidslijnen en procedures voor de medewerkers worden opgesteld en goedgekeurd;
- een systeem van kwaliteitscontrole en permanente verbetering in voege is;
- een aangepaste methode wordt ontwikkeld voor de opvolging van de aanbevelingen;
- de audits worden uitgevoerd overeenkomstig internationaal aanvaarde normen en met in acht name van een relevante deontologische code.

Het hoofd van de interne auditfunctie dient voortdurend aandacht te hebben voor de bekwaamheid en de vorming van zijn medewerkers. Er wordt ook aandacht besteed aan de kwaliteitszorg binnen de functie. De interne auditfunctie licht het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, geregeld in over de stand van zaken en de realisering van de doelstellingen. In het bijzonder wordt de uitvoering van het auditplan toegelicht. Het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via zijn auditcomité, beraadslaagt geregeld over de organisatie van de interne auditfunctie, de uitvoering van het auditplan, de ingezette middelen (zowel menselijke als materiële), de activiteitsverslagen en de samenvatting van de gedane aanbevelingen en de staat van hun implementatie.

Het hoofd van de interne auditfunctie en de medewerkers ervan vervullen integriteitsgevoelige functies. Het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, waakt er over dat deze personen integer zijn en besteedt hierbij aandacht aan relevante antecedenten bij hun aanstelling.

Het wettelijk bestuursorgaan brengt de toezichthouder op de hoogte wanneer het hoofd van de interne auditfunctie van zijn opdracht wordt ontheven met opgave van de reden(en) hiertoe. De toezichthouder kan vervolgens beslissen een onderhoud te hebben met het uit zijn functie ontheven hoofd van de interne auditfunctie.

(c) Rapportering door de interne auditfunctie

Artikel 16: De interne auditfunctie is verantwoording verschuldigd aan het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, met betrekking tot de uitvoering van haar mandaat zoals beschreven in het auditcharter.

De interne auditfunctie informeert de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, over haar vaststellingen. Op die manier kunnen deze personen (het directiecomité) de nodige maatregelen nemen om de vastgestelde tekortkomingen en zwakheden te verhelpen. Het hoofd van de interne auditfunctie dient het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, op de hoogte te brengen van de stand van de opvolging van de aanbevelingen.

Verder dient het hoofd van de interne auditfunctie minstens jaarlijks de operationele onafhankelijkheid van de interne auditfunctie te bevestigen aan het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité.

Het hoofd van de interne auditfunctie dient steeds de mogelijkheid te hebben om rechtstreeks, d.i. zonder voorafgaand overleg met de effectieve leiding/directiecomité of auditcomité en op eigen initiatief contact op te nemen met de voorzitter van het wettelijk bestuursorgaan, de erkende commissaris of met de toezichthouder wanneer hij/zij dit nodig acht.

(d) Relatie van de interne auditfunctie met de operationele diensten en andere onafhankelijke controlefuncties

Artikel 17: De interne auditfunctie maakt deel uit van een coherent geheel van onafhankelijke controlefuncties waartussen coördinatie noodzakelijk is.

De toezichtwetten bepalen dat elke instelling over verschillende onafhankelijke controlefuncties dient te beschikken: een compliancefunctie, een risicobeheerfunctie, desgevallend een actuariële functie, en een interne auditfunctie. Elk van deze functies, samen met de hiërarchische verantwoordelijken van de operationele diensten, vormt een verdedigingslijn tegen de risico's die de instelling loopt :

- eerste lijn: de interne controle in de operationele diensten;
- tweede lijn: de functies compliance en risicobeheer, de actuariële functie bij (her)verzekeringsondernemingen;
- derde lijn: de interne auditfunctie.

De verantwoordelijkheid voor het ontwerpen, invoeren en toepassen van concrete maatregelen inzake interne controle berust bij de leiding van de operationele diensten.

De risicobeheerfunctie is de functie die door de effectieve leiding belast is met de tenuitvoerlegging van het risicobeheersysteem, d.i. het geheel van strategieën, processen en procedures die nodig zijn voor de opvolging van de risico's of combinaties van risico's waaraan de instelling is blootgesteld of blootgesteld zou kunnen zijn, met uitzondering van het compliancerisico.

De compliancefunctie beoordeelt het compliancerisico van de instelling en ziet er op toe dat de instelling de wetten, reglementen en gedragsregels naleeft die deel uitmaken van haar werkdomeinen.

De actuariële functie geeft een oordeel over de actuariële-technische methoden die worden gehanteerd bij de tarifiering, samenstelling van technische voorzieningen, herverzekeringen en rendabiliteit van de producten.

De interne auditfunctie beoordeelt de aangepastheid van de interne controlemaatregelen, met inbegrip van de risicobeheerfunctie, de compliancefunctie en de actuariële functie. Medewerkers van de interne auditfunctie kunnen geen opdrachten uitvoeren die behoren tot de risicobeheerfunctie, de compliancefunctie en de actuariële functie.

De onafhankelijke controlefuncties dienen - met behoud van de respectievelijke verantwoordelijkheden - hun werkzaamheden op elkaar af te stemmen en te zorgen voor een passende uitwisseling van relevante informatie. Medewerkers van de ene controlefunctie delen vaststellingen die relevant zijn voor een andere controlefunctie aan die functie mee.

Meer algemeen wordt eraan herinnerd dat de toezichtwetten¹⁷ duidelijk stellen dat iedere instelling dient te beschikken over een passende beleidsstructuur, waaronder inzonderheid dient te worden verstaan:

- een coherente en transparante organisatiestructuur, met inbegrip van een passende functiescheiding;
- een duidelijk omschreven, transparant en samenhangend geheel van verantwoordelijkheidstoewijzingen;
- passende procedures voor de identificatie, de meting, het beheer en de opvolging van de interne verslaggeving over de belangrijke risico's die de instelling loopt ingevolge haar (voorgenomen) werkzaamheden;
- een beloningsbeleid en -cultuur die in overeenstemming zijn met en bijdragen aan een degelijk en doeltreffend risicobeheer¹⁸.

De instelling dient erover te waken dat zij voldoet aan de wettelijke organisatievereisten. Elke instelling dient met name te beschikken over een passende functiescheiding en een samenhangend geheel van verantwoordelijkheidstoewijzingen.

Procedures en controles dienen schriftelijk te worden gedocumenteerd, met inbegrip van de relaties tussen procedures en controles van verschillende diensten.

Het documenteren van de relaties tussen verschillende, met elkaar samenwerkende diensten komt de duidelijkheid van de respectievelijke opdrachten ten goede en maakt het eenvoudiger om afspraken te maken.

(e) De interne auditfunctie in een groep

Artikel 18: Om een onafhankelijke interne auditfunctie ten aanzien van elk onderdeel van een groep te waarborgen, dient het wettelijk bestuursorgaan van elk onderdeel van de groep dat onderworpen is aan prudentieel toezicht er over te waken dat, ofwel

- a) elk onderdeel een eigen interne auditfunctie opzet, die verantwoording is verschuldigd aan het wettelijk bestuursorgaan van het groepsonderdeel en het hoofd van de interne auditfunctie van de groep informeert, ofwel
- b) de interne auditfunctie van de groep de vereiste interne auditactiviteiten uitvoert bij één of meer onderdelen van de groep op een zodanige manier dat het wettelijk bestuursorgaan van dat groepsonderdeel zijn wettelijke en reglementaire verantwoordelijkheden kan opnemen voor de interne audit van het groepsonderdeel. Binnen elk groepsonderdeel wordt een verantwoordelijke voor de interne auditfunctie aangeduid die beschikt over voldoende kennis en ervaring in het domein van de interne audit.

Van het voorgaande kan slechts worden afgeweken met voorafgaandelijke toestemming van de toezichthouder.

Het wettelijk bestuursorgaan van elk onderdeel van een groep blijft verantwoordelijk voor de naleving van de principes van het reglement van 19 mei 2015 op het niveau van het onderdeel van de groep. Dit

¹⁷ Zie voor de kredietinstellingen: artikel 21, § 1, 1° van de Bankwet; voor de beursvennootschappen: artikel 62, § 2 van de wet van 6 april 1995; voor vereffeningsinstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen artikel 10, § 2, eerste lid van het koninklijk besluit van 26 september 2005, voor de betalinginstellingen en instellingen voor elektronisch geld respectievelijk artikel 14, §§ 1 en 2 en artikel 69, §§ 1 en 2 van de wet van 21 december 2009; voor de verzekeringsondernemingen: artikel 14bis, §§ 1 en 2 van de wet van 9 juli 1975; voor de herverzekeringsondernemingen: artikel 18, § 2, eerste lid, van de wet van 16 februari 2009.

¹⁸ Zie voor de kredietinstellingen artikel 21, § 1, 6° van de Bankwet; voor de beursvennootschappen artikel 62, § 2 van de wet van 6 april 1995. De andere toezichtwetten bevatten geen gelijkaardige bepaling. De Bank moedigt de andere instellingen evenwel aan een beloningsbeleid- en cultuur te ontwikkelen die in overeenstemming zijn met en bijdragen aan een degelijk en doeltreffend risicobeheer.

betekent o.m. dat de interne auditors die activiteiten uitvoeren bij een onderdeel van de groep, verslag uitbrengen bij het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, van het onderdeel van de groep.

Binnen elk groepsonderdeel wordt een verantwoordelijke voor de interne auditfunctie aangeduid. Deze persoon dient te beschikken over voldoende kennis en ervaring in het domein van de interne audit. Deze verantwoordelijke onderzoekt met een kritische ingesteldheid de werkzaamheden van de interne auditfunctie van de groep die werden uitgevoerd in het groepsonderdeel.

Het wettelijk bestuursorgaan en de personen belast met de effectieve leiding, in voorkomend geval het directiecomité, van de moederonderneming zijn verantwoordelijk voor de naleving van de principes van deze circulaire voor de moederonderneming en voor het geheel van de groep.

Het hoofd van de interne auditfunctie van de moederonderneming legt de interne auditpolitiek en de interne auditstrategie vast voor de groep, bepaalt de organisatie van de interne auditfunctie zowel bij de moederonderneming als bij de dochters, dit laatste in overleg en samenspraak met de respectievelijke raden van bestuur van de dochters en in overeenstemming met de plaatselijke wetten en reglementen.

Belgische bijkantoren van instellingen die ressorteren onder het recht van staten die geen lid zijn van de Europese Economische Ruimte vallen onder het toepassingsgebied van het reglement van 19 mei 2015 en dienen over een interne auditfunctie te beschikken die voldoet aan de principes van het reglement van 19 mei 2015. De organisatie van deze interne auditfunctie dient in overeenstemming te zijn met de Belgische wettelijke en reglementaire bepalingen.

Gelet op de grote verscheidenheid aan groepen kan van het voorgaande worden afgeweken mits voorafgaande toestemming van de toezichthouder. De doelstellingen van het reglement van 19 mei 2015, zoals verduidelijkt door deze circulaire, dienen te allen tijde te worden bereikt.

(f) De uitbesteding van interne audit activiteiten

Artikel 19: De interne auditfunctie kan niet in zijn geheel worden uitbesteed, doch enkel voor wat betreft welbepaalde, nauwkeurig afgelijnde interne auditactiviteiten.

Het wettelijk bestuursorgaan blijft te allen tijde, en niettegenstaande enige uitbesteding, verantwoordelijk voor de interne auditfunctie.

De toezichtwetten bepalen dat elke instelling de nodige maatregelen dient te nemen om blijvend te beschikken over een passende interne auditfunctie. Dit betekent dat de interne auditfunctie als zodanig in principe niet kan worden uitbesteed. Dit belet evenwel niet dat bepaalde nauwkeurig gespecificeerde interne auditactiviteiten kunnen worden uitbesteed. Beperkte en doelgerichte uitbesteding kan voordelen bieden zoals toegang tot gespecialiseerde kennis en expertise voor een interne auditactiviteit waar deze kennis en expertise niet beschikbaar is binnen de instelling. Uitbesteding kan ook een tijdelijke oplossing zijn wanneer de instelling onvoldoende middelen heeft om het auditplan uit te voeren. Instellingen dienen in staat te zijn de uitbesteding van interne auditactiviteiten te motiveren.

Het hoofd van de interne auditfunctie, onder de verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, waakt er over dat diegene aan wie de interne auditactiviteit(en) word(t)(en) uitbesteed, deze opdracht uitvoert overeenkomstig de principes vervat in het reglement van 19 mei 2015, zoals toegelicht in deze circulaire, en overeenkomstig de principes vervat in het interne audit charter van de instelling.

Omwille van de onafhankelijkheid en de objectiviteit van de interne auditfunctie dient er op gelet dat de leverancier van de interne auditactiviteit(en), hierna de deskundige, voorheen niet werd belast met een adviesfunctie in het domein waarvoor de tussenkomst wordt gevraagd, tenzij er afdoende maatregelen zijn genomen om de objectiviteit van de leverancier te waarborgen, zoals het verstrijken van een

voldoende lange afkoelingsperiode. Ook dient gelet op de andere bedreigingen van de objectiviteit van de deskundige zoals financiële belangen, zakelijke en persoonlijke relaties.

De deskundige dient in alle opzichten volledig onafhankelijk te zijn van de erkende commissaris van de instelling of van zijn kantoor en van de groep waartoe de revisor of zijn kantoor behoort.

Het hoofd van de interne auditfunctie, onder de verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, ziet er op toe dat eventuele gespecialiseerde kennis van de leverancier van de interne auditactiviteit(en) wordt geassimileerd in de instelling. Dit kan bijvoorbeeld door de leverancier te laten bijstaan door een interne auditor.

De principes van circulaire PPB 2004/5 van 22 juni 2004 (kredietinstellingen en beleggingsondernemingen), van circulaire PPB-2006-1-CPA van 6 februari 2006 (verzekeringondernemingen) en van circulaire PPB-2007-5-CPB van 5 maart 2007 (vereffeningsinstellingen en met vereffeninginstellingen gelijkgestelde instellingen) over gezonde beheerpraktijken bij uitbesteding zijn onverminderd van toepassing.

Good practice

De instelling kan onder meer de volgende criteria hanteren bij het beoordelen van de bekwaamheid en beschikbaarheid van de deskundige inzake interne auditactiviteiten:

- bekwaamheid

- *persoonlijke ervaringen met eerder werk van de leverancier;*
- *besprekingen met de leverancier;*
- *kennis en kwalificaties van de leverancier;*
- *de door de leverancier gepubliceerde relevante artikelen en boeken;*
- *de van toepassing zijnde standaarden voor de uitvoering van het gevraagde werk;*
- *lidmaatschap van een beroepsorganisatie.*

- beschikbaarheid

- *geografische locatie van de leverancier;*
- *beschikbaarheid van tijd en middelen.*

(g) De interne auditfunctie bij kleinere instellingen

Artikel 20: In afwijking van artikel 19, lid 1 doch onverminderd artikel 19, lid 2 kunnen kleinere instellingen de interne auditfunctie uitbesteden, in voorkomend geval via het auditcomité. De instelling informeert hieromtrent voorafgaandelijk de toezichthouder.

Kleinere instellingen die het om organisatorische of economische redenen wenselijk achten, kunnen de interne auditactiviteiten gedeeltelijk of zelfs geheel – en in dit laatste geval betreft het een uitbesteding van de interne auditfunctie als zodanig, in afwijking van artikel 19, lid 1 van het reglement van 19 mei 2015 – uitbesteden aan een deskundige onder de rechtstreekse verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan, die in overeenstemming met artikel 19, lid 2 van het reglement van 19 mei 2015 de eindverantwoordelijkheid hiervoor blijft dragen.

Alle principes vervat in het reglement van 19 mei 2015, zoals toegelicht in deze circulaire blijven *mutatis mutandis* van toepassing.

Het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, dient in te stemmen met de door de deskundige uitgevoerde risicoanalyse en de opgestelde auditplanning.

De deskundige dient in alle opzichten volledig onafhankelijk te zijn van de erkende commissaris van de instelling of van zijn kantoor en van de groep waartoe de revisor of zijn kantoor behoort.

Het hoofd van de interne auditfunctie, onder de verantwoordelijkheid van het wettelijk bestuursorgaan, in voorkomend geval via het auditcomité, waakt er over dat diegene aan wie de interne auditactiviteit(en) word(t)(en) uitbesteed, deze opdracht uitvoert overeenkomstig de principes vervat in het reglement van 19 mei 2015, zoals toegelicht in deze circulaire, en overeenkomstig de principes vervat in het interne auditcharter van de instelling.

De instelling informeert voorafgaandelijk de toezichthouder wanneer zij alle opdrachten van de interne auditfunctie wenst uit te besteden aan een deskundige. Vooraleer de deskundige te belasten met de interne auditactiviteiten houdt de instelling rekening met de eventuele opmerkingen van de toezichthouder.

De principes van circulaire PPB 2004/5 van 22 juni 2004 (kredietinstellingen en beleggingsondernemingen), van circulaire PPB-2006-1-CPA van 6 februari 2006 (verzekeringsondernemingen) en van circulaire PPB-2007-5-CPB van 5 maart 2007 (vereffeningsinstellingen en met vereffeningsinstellingen gelijkgestelde instellingen) over gezonde beheerpraktijken bij uitbesteding zijn onverminderd van toepassing.

Good practice

De instelling kan onder meer de volgende criteria hanteren bij het beoordelen van de bekwaamheid en beschikbaarheid van de deskundige inzake interne auditactiviteiten:

- bekwaamheid

- *persoonlijke ervaringen met eerder werk van de leverancier;*
- *besprekingen met de leverancier;*
- *kennis en kwalificaties van de leverancier;*
- *de door de leverancier gepubliceerde relevante artikelen en boeken;*
- *de van toepassing zijnde standaarden voor de uitvoering van het gevraagde werk;*
- *lidmaatschap van een beroepsorganisatie.*

- beschikbaarheid

- *geografische locatie van de leverancier;*
- *beschikbaarheid van tijd en middelen.*

Deel 4. De relatie van de interne auditfunctie met de toezichthouder

Artikel 21: De interne auditfunctie van de instelling dient een geregeld overleg te hebben met de toezichthouder over:

- a) de risicogebieden bij de instelling;
- b) de manier waarop de risico's worden beheerst door de instelling;
- c) de maatregelen genomen door de instelling om de vastgestelde zwakheden te verhelpen.

De interne auditfunctie is een belangrijke bouwsteen in de interne controle van de instelling omdat ze een onafhankelijke beoordeling geeft van de aangepastheid van, en overeenstemming met, de beleidslijnen en procedures van de instelling.

De toezichthouder kan de interne auditfunctie van de instelling op de hoogte brengen van informatie waarover zij beschikt, voor zover deze relevant is voor de doeltreffendheid van de interne auditfunctie. De toezichthouder kan ook aanbevelingen formuleren gericht op het versterken van de interne auditfunctie en de interne controle.

Formele notulen van het periodiek overleg worden opgesteld door de toezichthouder, tenzij dit niet noodzakelijk wordt geacht door het hoofd van de interne auditfunctie en de toezichthouder. De notulen worden door het hoofd van de interne auditfunctie van de instelling goedgekeurd.

De frequentie van het periodiek overleg hangt af van het belang van de instelling. Voor systeemrelevante instellingen gebeurt het overleg per kwartaal, voor de overige gebeurt het ten minste een keer per jaar.

Het hoofd van de interne auditfunctie neemt zelf deel aan het overleg en kan zich laten bijstaan door medewerkers.

Tijdens het overleg kunnen alle onderwerpen die door de interne auditfunctie worden behandeld aan bod komen. Deze onderwerpen worden behandeld vanuit de rol en de opdracht die ter zake aan de interne auditfunctie toekomen, zonder afbreuk te doen aan de taken en verantwoordelijkheden van andere functies of organen. In ieder geval zijn bepaalde onderwerpen die nauw aansluiten bij de reglementaire bepalingen van bijzonder belang voor de toezichthouder. Hierbij wordt in het bijzonder gedacht aan de vereisten op het gebied van reglementair eigen vermogen, liquiditeit en belangrijke risico's. Zie in dit verband ook Artikel 12 en de toelichtende paragrafen erbij.

De interne auditfunctie is bijzonder geplaatst om de toezichthouder inzicht te verschaffen in het zakenmodel van de instelling, met inbegrip van de risico's verbonden met de zakelijke activiteiten, processen en functies van de instelling en de doeltreffendheid van de controle en het toezicht op deze risico's, zoals

- de toepassing en doeltreffendheid van de risicobeoordeling en risicobeheersing, in het bijzonder voor de belangrijke risico's zoals kredietrisico, marktrisico, liquiditeitsrisico, operationeel risico (met inbegrip van IT en continuïteit van de werkzaamheden) en andere relevante risico's;
- *contingency* planning;
- uitbesteding overeenkomsten; en
- risico op fraude.

In de mate dat boekhoudkundige gegevens van belang zijn voor de toepassing van bepaalde reglementaire bepalingen, kan de toezichthouder van gedachten wisselen met de interne auditfunctie over de werkzaamheden van de interne auditfunctie inzake:

- de waardering van financiële instrumenten (met inbegrip van *fair values*) en waardeverminderingen op financiële instrumenten;
- belangrijke transacties in financiële instrumenten met een reglementaire impact;
- andere boekhoud domeinen waar beoordelingen belangrijk zijn, met inbegrip van de gebruikte schattingen in de jaarrekening;

De toezichthouder is ook geïnteresseerd in andere domeinen, zoals belangrijke zakelijke transacties, de processen en controles in zake anti-witwasmaatregelen en de beheersing van belangentegenstellingen.

Tot slot is het voor de toezichthouder van belang inzicht te verwerven in de processen waarmee doelstellingen worden bepaald en strategische beslissingen worden genomen en in de kwaliteit en de betrokkenheid van de effectieve leiding (directiecomité) en de governance van de instelling.

De toezichthouder zal geregeld nagaan of de interne auditfunctie van de instelling voldoet aan de wettelijke en reglementaire vereisten, alsmede aan de principes van het reglement van 19 mei 2015, zoals toegelicht door deze circulaire. Vastgestelde onvolkomenheden en zwakheden in de interne auditfunctie zullen worden meegedeeld aan het wettelijk bestuursorgaan van de instelling, in voorkomend geval via het auditcomité, met de vraag om remediërende maatregelen te nemen. Indien deze niet het gewenste resultaat opleveren kan de toezichthouder meer formele actie ondernemen, zoals het opleggen van herstelmaatregelen binnen een bepaalde tijdsspanne.

Deel 5. De relatie van de interne auditfunctie met de externe auditor

De relatie van de externe auditors met de interne auditfunctie wordt geregeld in de internationale normen die dienen te worden gebruikt in België voor de audit van ondernemingen van openbaar belang, waaronder banken en verzekeringsondernemingen¹⁹.

De internationale norm ISA 610 (zoals herzien in 2013) staat, weliswaar onder bepaalde voorwaarden, toe dat een externe auditor beroep doet op de interne auditfunctie voor de uitvoering van bepaalde werkzaamheden van de externe audit. Hierbij is uitdrukkelijk bepaald dat de externe auditor verantwoordelijk blijft voor alle werkzaamheden in het kader van de audit van de jaarrekening.

De Bank vestigt er de aandacht op dat de interne auditfunctie kan ingaan op dergelijke vragen van de commissaris-revisor voor zover hierdoor de eigen werkzaamheden niet in het gedrang komen. Samenwerking dient voornamelijk gericht op het vermijden van dubbele controles, maar mag niet als voornaamste doel hebben de kosten van de externe audit te drukken.

Met hoogachting

Jan Smets

¹⁹ Het betreft de internationale norm ISA 610 - gebruikmaken van de werkzaamheden van interne auditors. De internationale auditnormen dienen te worden gebruikt voor de controles van de financiële overzichten van organisaties van openbaar belang (zie Norm inzake de toepassing van de ISAs in België, zie publicatie van 16 april 2010 in het Belgisch Staatsblad van het advies van 1 april 2010 van de Minister die bevoegd is voor de Economie met betrekking tot de goedkeuring van de norm inzake de toepassing van de ISAs in België).